

Erik Lindgren

Posthistoria från

Tveta härad

Innehåll

	sid
Förord	1
1874 års stora reform	3
1874 års poststationer	
Barnarp	7
Jersnäs	9
Lekeryd	10
Månsarp	13
Sandseryd	15
Yngre lantpoststationer	
Bogla	17
Svartorp	18
Förenade poststationer	
Tenhult	21
Bankeryd	23
Norrhammar	25
Smålands Taberg	26
Postrån	27

Förord

En av målsättningarna för mitt arbete med skildring av episoder i den svenska posthistorien har varit att varje poststation utanför stadsområden skall beröras på något sätt. Ett minimikrav i det avseendet har varit att jag åtminstone publicerar uppgift om namnen på poststationernas föreståndare under någon tidsperiod, reproduktioner av tidtabeller för postföring eller uppgift om bakgrunden till en poststations tillkomst. Omfattningen av utrymmet för varje postanstalt kan därigenom variera från några rader till flera sidor, allt beroende på hur mycket material jag lyckas gräva fram i tillgängliga arkiv.

Postanstalter i stadsområden har jag i allmänhet undvikit att beröra. Det har visat sig svårt att få grepp om utvecklingen på sådana orter utan att besöka dem för att ta del av de lokala arkiven. För sådana resor har jag inte några ekonomiska resurser. Jönköpings stad, som ligger som en ö i Tveta härad utan att ingå i detta, har dock i ytterområdena haft flera intressanta lantpoststationer.

Från början var min avsikt att jag skulle gå fram häradsvise i mina försök att belysa den posthistoriska utvecklingen. Av olika skäl fick jag tidigt gå från detta. Efter de tolv första svårsålda och med stora ekonomiska uppoffringar tryckta böckerna om småländsk posthistoria gick jag över till mindre häften. Sådana kan jag själv tillverka genom kopiering i efterfrågat antal exemplar av en monterad förlaga. Detta har inte bara betytt en begränsning av utgifterna för min hobby utan också en möjlighet att anpassa tillverkningen efter önskemål.

När önskemålen nu har sinat, försöker jag att själv leta upp de vakuum, geografiskt sett, som finns i mina skildringar. Ett av dessa tomrum är häradenna i norra Småland, Tveta och Vista. I vårt sydliga grannlandskap har jag inte alls tillämpat metoden att gå fram häradsvise och där finns ett stort antal små vakuum i form av poststationer spridda över hela landskapet. När jag anser mig ha täckt den småländska landsbygden i sin helhet, är avsikten att ta mig an även detta problem i Skåne och i andra områden genom att sammanföra de resterande poststationerna i lämpligt avvägda häften. Min enkla apparatur gör det inte möjligt för mig att tillverka häften med mera än 40 sidor.

De olika postanstalterna presenteras i detta häfte liksom i mina tidigare böcker i kronologisk ordning efter tillkomsten, i tre grupper, d v s 1874 års poststationer, yngre lantpoststationer samt järnvägspoststationer (förenade poststationer), oavsett vilket geografiskt läge de har. De postanstalter som öppnats samtidigt inom dessa tre grupper, presenteras i bokstavsordning.

Vid ett par tillfällen har jag försökt mig att på sätt som sker med detta häfte fylla luckor i tidigare behandlade områden. Ett exempel var ett försök att komplettera Småland med delar av Östbo härad genom skrift nr 194, "*Om posten i Byarums, Akers och Kävsjö socknar*". Jag hoppas att det nu framarbetade och de därefter följande häftena för att nå mitt mål skall tas emot välvilligt. För läsarnas synpunkter är jag tacksam.

Växjö i april 2000

Erik Lindgren
Blåbärsvägen 4
352 45 VÄXJÖ

1874 ÅRS STORA REFORM

BAKGRUNDEN

Fram till 1860-talet fanns det inte många postkontor. De flesta låg i städerna och totalt rörde det sig om 175 postkontor år 1860. Av dessa kallades 48 för postexpeditioner, den officiella beteckningen för de fyra lägsta klasserna av postkontor.

År 1860 beslöt regeringen att postutväxlingen skulle underlättas på landsbygden. Man skulle inrätta poststationer som skulle lyda under postförvaltaren. Ett 50-tal sådana poststationer inrättades år 1861, några av dem i Småland, t ex Säby, Näshult, Skillingaryd och Traryd.

Med järnvägarnas tillkomst blev poststationsnätet ytterligare utbyggt. Man inrättade med formell början i februari 1863 förenade post- och järnvägsstationer, där "stinsarna" var ansvariga för postens skötsel, ofta med biträde av någon i järnvägens tjänst. Många sådana poststationer öppnades i februari 1863, men det fanns ett par sedan den 15 november 1862, nämligen i Hästveda och Osby.

Gnesta, Laxå och Floda fick förenade stationer med 1863 års ingång. I Jönköpings län tillkom flera förenade poststationer relativt tidigt i samband med södra stambanans framväxt, Stockaryd och Sävsjö den 1 oktober 1864, samt Forserum och Tenhult den 1 december. Postkontoret i Sandsjö flyttades till Nässjö den 1 december 1864 och i stället inrättades en förenad poststation i Sandsjö.

Bakom de stora reformerna kan man skymta tankar av Wilhelm Roos som tjänstgjorde i poststyrelsen under Otto Wilhelm Stael von Holstein och som själv blev generaldirektör 1867. Under två följande decennier skulle hans nytänkande genomsyra verksamheten. Det postala författningsväsendet nyordnades och verkets organisationsformer moderniserades. Postbefordringstungan lyftes av från posthemmanen, lantbrevbäring inrättades och Postsparbanken föddes (1884) som ett exempel på förbättringar för postkunderna.

ETT POSTKONTOR I VAR SOCKEN

En av de största reformerna började genomföras 1874, då postverket övertog ansvaret för kronobrevbäringen. Denna ersattes med ett stort antal nya postgångar samt poststationer, "en i var socken, där så behövdes". Man kan påstå att resultatet av just denna reform är det som mest påtagligt speglas i verksamheten på det lokala planet. Mängder av stämmoprotokoll skvallrar om vilken betydelse reformen hade för de enskilda socknarna och om hur församlingar som inte fick del av postal förbättring ofta gjorde sig påmind i kampen för rättvisa. För hembygdsforskare har handlingar i anslutning till denna reform stort intresse.

Efter en omfattande utredning i samråd med länsstyrelserna preciserades det konkreta sättet för att genomföra reformen. Detta presenterades i en kunglig förordning den 5 december 1873. Ett bemyndigande att planera för omorganisationen hade lämnats tidigare. Därigenom kunde förberedelser göras och i hälften av rikets län upphörde kronobrevbäringen redan med 1874 års ingång, samtidigt som 530 nya poststationer inrättades. I ett brev till regeringen den 15 maj 1874, vars koncept generaldirektör Roos själv upprättade, redovisades resultatet. De resterande länen redovisades i ett nytt brev den 25 juni 1875.

Den ursprungliga avsikten var att genomföra omorganisationen 1874, men i många fall måste det anstå. Till grund för uppskovet hade länsstyrelserna åberopat "så väl i orterna pågående järnvägsanläggningar, vilka då de fullbordas, måste föranleda en väsentlig omreglering av postförbindelserna, som ock ännu på prövning beroende frågor om förändrad indelning i fögderier och härad mm".

Ett annat skäl till försening av omorganisationen uppgavs vara uteblivna anbud på postföring eller att avgivna anbud befunnits oantagliga vid poststyrelsens prövning. I några fall hade organisationsförslagen kommit poststyrelsen mycket sent år 1873 eller till och med i början av år 1874. Då hade frågan inte kunnat lösas på annat sätt än genom en anmodan till berörda länsstyrelser att vidta sådana åtgärder att kronobreven kunde "på behörigt sätt, mot ersättning av postmedlen fortskaffas". Den "fortskaffningen" skulle ske utan att belasta dem som dittills varit skyldiga att fullgöra kronobrevbäringen.

Poststyrelsen redovisade i sina brev till regeringen län för län i detalj vilka nya postgångar som hade inrättats i postverkets regi, hur långa de nya linjerna var och hur ofta postföring förekom på dem samt tillökningen i antalet sk postförda mil per år. Dessutom lämnades länsvis uppgifter på antalet nyinrättade poststationer. För Småland rörde det sig om 97 nya poststationer i Jönköpings län, 49 i Kronobergs och 85 i Kalmar län.

Den som tar del av Lennarts Bergs utmärkta kompendium "Posthistoria från Jönköpings län" finner i stället för 97 uppgiften 98 nya poststationer den 1 januari 1874. Siffran är rätt, men en av 1874 års poststationer, den i Ormaryd, tillkom av en annan orsak än att kronobrevbäringen upphörde. Den inrättades som en förenad poststation i den järnvägsstation som funnits sedan järnvägen Nässjö-Oskarshamn togs i bruk på sin första delsträcka.

I vissa områden försenades omorganisationen och först med juli månads utgång 1877 ansågs kronobrevbäringen vara helt övertagen av postverket. I vissa delar av Blekinge berodde förseningen på att gällande avtal om kronobrevbäring inte kunde upphöra genast.

Det totala antal nya poststationer som hade inrättats på grund av att postverket övertog kronobrevbäringen uppgick till 1141 när poststyrelsen redovisade resultatet i sitt brev den 25 juni 1875. Av andra skäl inrättades fortlöpande andra poststationer, många förenade med järnvägsstationer. Totala antalet nya poststationer under år 1874 var 671, under 1875 var det 658 och under 1876 stannade det vid 81. Några av de mest olönsamma drogs in och nettoökningen i poststationsbeståndet blev 623 under år 1874 och 642 under år 1875.

Jönköpings län hade under perioden 1861-1873, medan kronobrevbäringen ännu pågick, utöver den i Visingsö fått 16 nya poststationer, varav dock några drogs in eller byttes ut mot postkontor.

ÖVERSYN AV REFORMEN

Det viktigaste målet för postverket när kronobrevbäringen upphörde kan sägas ha varit att tillgodose den statliga och kommunala lokalförvaltningens behov. Detta speglas bland annat i valet av plats för många av de nya poststationerna hos eller nära en kronofogde, en länsman eller till och med en fjärdingsman. Vad gäller de kommunala befattningshavarna tycks Roos ha haft den åsikten att de inte var helt så beroende av att få posten bekvämt till sig.

Bland de problem som han berörde i sin nyss nämnda redovisning av resultatet kan nämnas de kommunala uppdragstagarnas ovilja att bege sig till en närbelägen poststation för att hämta post. De hade vant sig vid att få den utdelad av kronobrevbäraren i bostaden.

När Roos utvecklade detta problem närmare, snuddade han vid tanken på att försöka lösa problemet genom en form av lantbrevbäring. Men han var väl medveten om att kommunala uppdrag ofta gick över i nya händer och skrev bl a följande:

"Då ofta dylika befattningar turvis övertagas av personer, boende i olika delar av socknen, kan naturligtvis icke ens ifrågasättas att de nya poster som, till den ordinarie kronobrevbäringens ersättande, inrättas, skulle så anordnas att, utan något adressaternas åtgörande, alla dylika skrivelser, bleve genom Postverkets försorg dem i deras bostad tillställda. Endast genom anställande

av s k lantbrevbärare kunde detta mål uppnås. Men om också i den mån en ökad portouppbörd sådant medgiver, åtgärder böra vidtagas för åvägbringande av en ordnad lantbrevbäring, kan dock inte ännu tidpunkten för en sådan utvidgning av poströrelsen anses vara inne, likasom, i vart fall det endast är de tätare befolkade delarna av landet, inom vilka i en närmare framtid anordnandet av lantbrevbäring rimligtvis kan ifrågakomma".

Det skulle gå något mera än tre och ett halvt år efter den dag Roos redovisade resultatet av reformen med kronobrevbäringens upphörande, innan de första lantbrevbärarna vandrade i vårt land, nämligen på Gotland, Öland och i Blekinge. Men det gjorde de inte enbart av det skäl som Roos antydde den gången, d v s att underlätta distributionen av tjänstepost. Ett starkare skäl var att de i stor utsträckning ersatte poststationer varigenom Postverkets starkt ökade utgifter kunde reduceras något.

Lantbrevbäringen förbereddes bland annat genom sammankomster mellan representanter för länsstyrelserna och poststyrelsen. Dessa följdes av bekräftande skrivelser från länsstyrelserna som efter sammanträdena sett sig nödsakade göra vissa justeringar. Ett sådant brev till poststyrelsen daterades i landskansliet i Jönköping den 30 december 1878. Genomförandet blev sedan i vissa avseenden föremål för ytterligare justeringar av det brevets innebörd.

Här nedan lämnas ett sammandrag av hur nya postgångar och poststationer fördelade sig i de sydliga länen år 1874:

Län	Antal nya åkande poster	Antal nya gående poster och sjöposter	Antal nya poststationer
F	13	22	97
G	10	1	49
H	1	26	85
I	10	7	46
K		10	29
L	7	30	88
M	2		7

1874 ÅRS POSTSTATIONER

Poststation	1874-01-01 - 1880-03-31
Postombud	1949-10-01 - 1980-02-29
Postställe	1980-03-01 - 1982-12-31
Namn Jönköping 11	1983-01-01 - 1984-09-28

Barnarp i Barnarps socken

En av de relativt få småländska orter som föreslogs få en landsvägsbrevlåda redan år 1855 var Barnarp. Därigenom blev det möjligt att skicka brev utan att besöka ett postkontor, om man bara såg till att brevet var frankerat när det hamnade i brevlådan. Frimärken infördes i vårt land den 1 juli samma år.

Det var länsstyrelserna som gav förslag under första halvåret 1855 på lämpliga platser för landsvägsbrevlådor. Totalt blev det omkring 350 för hela landet, vartill kom ungefär 150 vid postkontor i städerna. I våra dagar räknar vi med omkring 40.000 brevlådor.

Brevlådan vid Barnarps gästgivaregård blev föga utnyttjad, något som observerades av tf postmästare Claes Ekelund i Jönköping. Han föreslog i ett brev den 5 januari 1866 till poststyrelsen att brevlådan skulle dras in "och i stället få uppsättas här i staden". Efter remiss till länsstyrelsen blev det avslag på framställningen. Länsstyrelsen hade efter förfrågan hos kronofogden kommit till uppfattningen att "*brevlådan måtte, såsom både behövlig och anlitad, fortfarande varda bibehållen*". Statistiken visade emellertid att antalet brev per månad som hämtades upp ur brevlådan under perioden 1869-1872 bara var drygt 20 och under 1873 så litet som tio.

Men med 1874 års ingång fick Barnarp en egen poststation. Poststyrelsen ansåg i ett brev till postkontoret i Jönköping den 30 mars 1874 "de vid Barnarp, Burseryd och Linderås utsatta landsvägsbrevlådor icke vidare behövliga utan böra indragas". Avgående brev kunde från årets början lämnas till de då nyöppnade poststationerna.

Till föreståndare för poststationen i Barnarp antogs organisten Sven Malkolm Blomdahl med 100 kronor i årsarvode. Poststationen fanns i hans bostad invid kyrkan. Barnarp var den första anhalten för diligensen mellan Jönköping och Värnamo. Någon särskild postförare behövde således inte anställas för befordran av post till och från Barnarp.

I samband med att lantbrevbäring infördes blev poststationen i Barnarp indragen med mars månads utgång 1880. Samtidigt mötte poststationen i Byarum samma öde. Postinspektör Janne Lagerström i Växjö konstaterade vid sitt besök i Barnarp på hösten efter indragningen att lantbrevbäraren från Jönköping inte medförde "*rekommenderade försändelser till brevbäraredist-*

riktet förr än förut utsände aviser därå återkommit kvitterade till postkontoret i Jönköping". Enligt föreskrifterna skulle han kunna ta med dem på turen och utlämna dem mot kvitto till adressaten när denne mötte upp vid färdvägen. Med denna underlåtenhet hade servicen försämrats för dem som tidigare kunnat hämta sin värdepost vid poststationen i Barnarp. Detta kom bland annat till uttryck vid kommunalstämman den 17 oktober 1881. Ordförande Johan Wennberg i Odensjö fick stämmans uppdrag att begära att lantbrevbäringen ökades från två till tre turer per vecka och att ett årligt anslag på 50 kronor skulle beviljas *"till en person inom kommunen som åtog sig att emottaga och avlämna ankommande och avgående brev mm"*. Efter avstyrkande från postkontoret i Jönköping ansåg poststyrelsen vid föredragning den 26 januari 1882 att framställningen inte påkallade någon åtgärd.

Oskar Magnus Nylander var den man som blivit antagen till lantbrevbärare. Han fullgjorde också lantbrevbäring på linjen Jönköping-Jerstorp. Ett nytt kontrakt den 16 januari 1885 knöt honom till Barnarps-linjen, alltjämt med bara två turer i veckan. Även om det dröjde länge, blev servicen efter hand bättre genom turökning på lantbrevbäringen.

I bygden kämpade man ändå för att få en fast postanordning. En begäran om postombud 1935 rann dock ut i sanden, men det gick bättre 14 år senare. Den 1 oktober 1949 inrättades nämligen ett postombud, i vars stämpelgravyr det stod JÖNKÖPING 1 POB 1. Det organiserades om till ett s k postställe den 1 mars 1980, nu med dubbelnamnet JÖNKÖPING 1 BARNARP i stämpeln. Samtidigt inrättades ett postställe i Odensjö.

Med 1983 års ingång var det dags för nästa ändring. Poststället i Barnarp blev namnändrat till Jönköping 11 samtidigt som det i Odensjö fick namnet Jönköping 10. Men det blev en ny organisation igen följande år. 1984 slogs nämligen postställena i Barnarp och Odensjö samman och fick namnet Jönköping 10. Carina Adelind blev ansvarig för servicen där.

Poststation 1874-01-01 - 1956-02-29
Namn Nätarn 1883-02-01 - 1956-02-29

Jersnäs i Järsnäs socken

En ny postlinje med två turer i veckan inrättades med 1874 års ingång mellan Lekeryd och Nässjö. Den gick förbi Järsnäs kyrka, där en poststation öppnades med skolläraren Karl Gustaf Widén som föreståndare mot 150 kronor i årsarvode. Postmästare Janne Lagerström i Växjö ansåg vid sin inspektion på hösten 1880 att poststationen borde dras in, liksom hela postlinjen mellan Lekeryd och Nässjö. I stället föreslog han lantbrevbäring från Forserum över Barkeryd till Järsnäs kyrka. För denna tanke fick han dock inte gehör i poststyrelsen.

På grund av risk för felsortering av post till det skånska Gärsnäs, där en poststation öppnades den 1 januari 1883, fick den småländska poststationen med det snarlika namnet heta Nätarn från och med 1 februari 1883. Landskansliet hänvisade i sitt brev till poststyrelsen den 2 januari 1883 till *"den av Järsnäs socken omgivna och inom större delen därav sig sträckande sjön Nätarn"*.

Karl Gustaf Widén efterträddes på sommaren 1913 av kollegan Fritiof Ljungdahl som poststationsföreståndare. Sex år senare övertogs poststationen av Karin Maria Ingeborg Ljungdahl och därefter har följande ansvarat för poststationen i Nätarn: Komminister Axel Wilhelm Norrlén (1921-1922), sömmerskan Anna Kristina Söderholm (1922) och handlanden Karl Davidsson (1922-1955). Efter Davidssons död den 1 mars 1955 uppehölls befattningen på vakans i avvaktan på utredning om ny organisation. Denna utmynnade i att poststationen ersattes med lantbrevbäring med mars månads ingång 1956.

Poststation 1874-01-01 - 1974-05-31
 Postexpedition 1974-06-01 - 1977-06-30
 (Lokal)postkontor 1977-07-01 -

Lekeryd i Lekeryds socken

Den genomgående huvudpostlinjen passerade på delsträckan mellan postkontoren i Boxholm och Jönköping genom Lekeryds socken. Bland postförarna fanns på 1860-talet M Månsson i Stora Lekeryd och L Petersson i Lekeryds Stom. Deras namn återfinns i ett ärende som postinspektorn Carl J Munck af Fulkila förde till Jönköpings rådhusrätt i juni 1867, samma år som han tillträtt sin befattning.

Åtalet gällde att postförarna försummat avlämna postpasset på föreskrivet sätt. I utslaget, som kan läsas i domboken i brottmål vid rådhusrätten den 25 juli 1867, återopas överpostdirektörsämbetets kungörelse den 8 november 1830, vilken baserades på ett kungligt brev den 21 oktober samma år.

Månsson och Petersson dömdes till vardera två riksdaler 50 öre i böter, Månsson för att han inte hade avlämnat postpasset och Petersson för att han uraktlåtit att begära passet av Månsson. Bötesbeloppet skulle delas "tre-skiftes" mellan kronan, åklagaren och staten. Postinspektorn hade själv fört talan i egenskap av åklagare och han anmälde den 11 april 1868 till poststyrelsen att han hade fått sin tredjedel av bötesbeloppet, Rd. 1:66.

Posttransporten förändrades genom den omorganisation som genomfördes med 1874 års ingång då kronobrevbäringen i Småland övertogs av postverket. Då inrättades utmed den redan befintliga postföringslinjen poststationer i Huskvarna, vid Rönjane med namnet Lekeryd, vid Haurida och Vireda kyrkor, vid Hullaryds gästgivaregård med namnet Lommaryd samt vid Linderås kyrka.

I Rönjane antogs kronolänsman P E Rendahl till föreståndare för poststationen som alltså fick socknens namn, Lekeryd. Avsikten var att den även skulle svara mot behovet för den nordliga grannsocknen Svartorp, något som hade framgått vid förhandlingarna mellan postverket och länsstyrelsen om den nya organisationen.

Något om kampen för att få en egen poststation i den nordliga grannsocknen återfinns i avsnittet om Svartorp (Yngre lantpoststationer, sid 16). På Lekeryds kommunalstämmas vägnar skrev C P Johnsson och F A Johanson den 13 februari till poststyrelsen och framhöll att hemmanet Rönjane utgjorde "sista gården i församlingens norra del, där endast stora landsvägen till Jönköping går förbi". Brevet fortsatte:

"Detta poststationens olämpliga läge gör att alla hemman inom församlingen, förutom Rönjane, med stor olägenhet kunna begagna sig av densamma och flera personer taga sin post på Huskvarna, Tenhult och Forserum, som förorsakar dem icke ringa kostnader, samt att församlingen måste hålla en årligt avlönad person för kyrkopostens avhämtning från poststationen".

Brevet utmynnade i en framställning om att flytta poststationen från Rönjane till skolhuset vid Lekeryds kyrka. Efter remissbehandling beslöt poststyrelsen enligt önskemålen och med 1889 års ingång genomfördes flyttningen, samtidigt som en poststation inrättades vid Svartorps kyrka.

Ny föreståndare för Lekeryds poststation blev skolläraren J Lindqvist. Han avled den 24 juni 1890 och efterträddes av sin änka Elisabeth Lindqvist. Poststationen flyttades till Lekeryds soldattorp. Detta vållade irritation för några av sockenborna, något som ledde till en extra kommunalstämma i sockenkyrkan den 7 augusti 1892.

Enligt protokollet inleddes diskussionen om postfrågan med att Frans Svensson påyrkade att poststationen skulle finnas i skolhuset *"då skolbarnen alltid hade bättre tillfälle att uträtta detta ärende åt församlingsborna"*. Kronolänsman Rendahl uttalade sig däremot för att poststationen skulle finnas i soldattorpet, som låg *"några hundra alnar"* från skolhuset.

Flera talade emellertid för en flyttning och stämman beslöt att begära en sådan hos poststyrelsen. I en särskild skrivelse gjorde kyrkoherde G Linnell den 23 augusti 1892 ett uttalande emot flyttning. Postinspektionen i centrala järnvägspostdistriktet, under vilken poststationen nu lydde, fick ärendet på remiss från poststyrelsen. Postinspektör W Ljungh besökte personligen Lekeryd och fann därvid bland annat, *"att ortens mera betydande korrespondenter icke ha något att invända däremot att poststationen bibehålles å dess nuvarande plats invid landsvägen emellan Lekeryd och Jersnäs"*.

Exaktheten i Ljunghs undersökning speglas bland annat i att han i svaret till poststyrelsen angav avståndet mellan skolhuset och soldattorpet till 279 meter. Han visste också att berätta *"enligt allmänna uppfattningen i orten"* att framställningen om att flytta poststationen huvudsakligen hade gjorts för att genom arvodet till poststationsföreståndaren få bidrag till folkskollärens avlöning.

På postinspektörens förslag lämnade poststyrelsen vid föredragning den 23 november 1892 framställningen om att flytta poststationen utan vidare åtgärd. Drygt decenniet senare blev det ändå flyttning. Folkskolläraren Aron Palmqvist tog över poststationen i december 1903, nu mot mer än fördubblad årsersättning, 250 kronor. Företrädaren hade haft 120 kronor.

Ett hot mot poststationens existens uppstod i samband med att järnvägen mellan Jönköping och Vireda byggdes i etapper. Postmästaren i Jönköping gjorde ett preliminärt förslag till omorganisation i en skrivelse den 18 juni 1900 till postinspektören i östra distriktet, vari han ansåg det lämpligt att dra in postlinjen Aneby-Tenhult och poststationerna i Lekeryd, Haurida och Lommaryd samt inrätta lantbrevbäring mellan bl a Svartorp och Lekeryd samt Vireda och Hullaryd. Naturligtvis var det en obehaglig överraskning för sockenborna att den med glädje emotsedda järnvägen skulle kunna ändra deras postförhållanden till det sämre. För Lekeryds del innebar förslaget också att postgången skulle minskas från fyra till två dagar i veckan.

En kommunalstämma hölls i Lekeryd den 14 oktober 1900 med anledning av att en kungörelse, som lästes i kyrkan den 7 oktober, hade redovisat postens planer. Åt folkskollärare Palmqvist (som då ännu inte hunnit bli poststationsföreståndare) och stämmans ordförande C O Svensson uppdrogs att skriva i ärendet till poststyrelsen. De framhöll olägenheterna med den planerade förändringen och tillade följande efter en begäran att posten skulle fortgå fyra gånger i veckan med bibehållande av poststationen:

"Vore det poststyrelsens mening, att posten mellan Siringe och Nässjö skulle befordras genom kärrpost, tycktes det oss, att det skulle falla sig mycket billigt, om samma kärrpost finge taga den knappast 5 kilometer längre omvägen från Svartorp till Lekeryd samt vidare häradsvägen härifrån till Jersnäs".

Postmästare J A Olsson i Jönköping vidhöll i sitt yttrande tanken på indragning av poststationen i Lekeryd och även postmästare Viktor Fagrell i Nässjö var av den åsikten. Men hela ärendet löstes på ett sätt som passade lekerydsborna.

Poststationen flyttades från skolan igen men inte förrän i juli 1919, då Claes Henning Wallin tog över. När han avled efter fyra år blev hans änka Hanna Alfrida Wallin föreståndare. Till hjälp hade hon dottern Rut Astrid, som efterträdde henne formellt med 1934 års ingång. I juli 1941 tecknades avtal med Valborg Johansson. När hon pensionerades med juni månads ingång 1974 blev poststationen statushöjd till en s k C-postexpedition. Med titlarna stationsmästare resp postmästare basade nu Valter Dag till och med september 1984. Efter ett par månaders vakans med Gunnar Wahlberg som föreståndare övertog Marianne Dahlström chefskapet, först som vikarie och med maj månads ingång 1986 som ordinarie postmästare.

Husqvarna—Aneby. (Från den 1 mars 1880.)							
T. L.	—	11,15	0,5	Husqvarna poststation	M. F.	6,30	—
T. L.	12,0	12,0	0,5	Vireda gästgivaregård	M. F.	5,45	5,45
T. L.	12,45	1,0	1,3	Lekeryds poststation (Rönjane)	M. F.	4,45	5,0
T. L.	2,0	2,0	0,6	Högatorps gästgivaregård	M. F.	3,45	3,45
T. L.	2,45	3,0	2,0	Haurida poststation	M. F.	2,45	3,0
T. L.	4,0	4,15	0,6	Vireda poststation	M. F.	1,50	1,45
T. L.	5,0	5,15	0,6	Lommaryds poststat. (Hallaryds gästgärd)	M. F.	12,30	12,45
			1,1	Fogdeholm			
T. L.	6,45	—	4,9	Aneby poststation	M. F.	—	11,0

326. Jönköping—Bredaryd. (Från den 3 januari 1880.)							
O. L.	—	10,0	—	Jönköpings postkontor	T. F.	6,30	—
O. L.	11,45	12,0	1,3	Månsarps poststation (Taberg)	T. F.	4,30	4,45
O. L.	3,0	3,15	1,0	Bondstorps poststation	T. F.	1,10	1,30
O. L.	4,45	5,0	1,0	Stengårdshults poststation	M. Th.	11,30	11,45
O. L.	8,0	8,15	1,9	Åsenhöga poststation	M. Th.	8,15	8,30
O. L.	9,10	9,10	1,1	Gynnas' by	M. Th.	7,25	7,20
O. L.	10,0	10,15	1,1	Gnosjö poststation (skolhus)	M. Th.	6,15	6,30
O. L.	11,45	12,0	1,2	Kulltorps poststation (skolhus)	M. Th.	4,15	4,45
Th. S.	1,45	—	1,2	Bredaryds poststation	M. Th.	—	2,30
			9,5				

Lantpoststation 1874-01-01 - 1894-11-11
Järnvägsstation 1894-11-12 - 1974-07-31
Ej förenad 1974-08-01 - 1977-10-31
Postställe 1977-11-01 - 1987-03-31

Månsarp i Månsarps socken

En av de poststationer som inrättades längs den nya postlinjen från Jönköping till Unnaryds poststation i Västbo härad med 1874 års ingång var den vid Taberg med benämning Månsarp. Till föreståndare utsågs handlanden Per Gustaf Ljungdahl, som fick 100 kronor i årsarvode.

Postföraren passerade till en början två gånger i veckan i vardera riktningen, tisdagar och lördagar kl 13.15-13.45 i sydgående riktning och kl 12.15-12.45 i nordgående riktning. Någon merkostnad för postföringen dit uppstod inte eftersom postlinjen passerade Taberg. Vid lönsamhetsundersökningarna 1876 och 1878 i anslutning till införande av lantbrevbäring kom poststationen inte i farozonen.

Postmästare Janne Lagerströms intryck av poststationen vid hans inspektion på hösten 1880 speglas i följande utdrag ur hans rapport till poststyrelsen den 19 december:

"Månsarps poststation förde varken inlämningsbok eller ankomstjournal, duplett kartor begagnades icke, därifrån avgående postväska förseglades icke, postförsändelser ha icke alltid avsänts med första post, utan ha fått överligga, vilket lätt förklara sig, då ingen ordentlighet i något avseende rådde; poststationen var inrymd i en mindre snygg handelsbutik, men skulle nu flyttas i ett ordentligare rum".

När poststationsföreståndare Ljungdahl i augusti 1886 planerade för flyttning av affären från Taberg till hemmanet Målskog, skrev han till poststyrelsen och bad att också få flytta poststationen till Målskog den 15 oktober. Han lämnade följande motivering:

"Då den antagna nu upplagda nya häradsvägen åt Sandseryd från Jönköping till Bondstorp blir för allmän trafik upplåten och den gamla vägen igenlagd, blir Taberg såsom icke liggande utmed postvägen åt Bredaryd olämplig såsom plats för stationen inom Månsarp, men däremot hemmanet Målskog den enda lämpliga, därför att nämnde hemman, beläget inom Månsarps församling lika långt från sockenkyrkan som Taberg, är utmed postlinjen Jönköping-Bredaryd. Och för närvarande, då den gamla häradsvägen om Åsa begagnas, blir vägen förkortad med 1/6 mil utgörande den vägsträcka, som varje gång måste passeras fram och åter för att komma till Taberg".

Poststyrelsen lät kronolänsmannen i Tvetå härads slottsdistrikt, boende i Eskilstorp, uttala sig i frågan. Han fann förslaget om ändring av postlinjen och flyttning av poststationen "mindre välbetänkt" och påpekade att vid Taberg till-

stötte 5 å 6 vägar från olika håll, medan bara en mindre häradsväg löpte förbi Målskog. Han avslutade sin inlaga med en anhållan *"att poststationen måtte fortfarande förbliva i Taberg såsom i flera händelser lämpligast, helst ny föreståndare därstädes icke torde vara svår att finna"*.

Ljungdahl hade dock inte avsagt sig sin befattning och någon ny föreståndare blev inte aktuell att söka vid detta tillfälle. Tf postmästare J A Olsson avstyrkte i sitt yttrande den 9 september 1886 Ljungdahls framställning och poststyrelsen lämnade den utan åtgärd.

Det blev ändå så småningom flyttning av poststationen. När järnvägen Jönköping-Vaggeryd hade kunnat tas i bruk för allmän trafik fick stinsen John Haqvin Felix Söderström ta hand om postärendena från och med den 12 november 1894. Samtidigt inrättades förenade post- och järnvägsstationer i Hovslätt, Norrahammar och Smålands Taberg. Med 1896 års ingång blev Carl Martin Larsson ansvarig i Månsarp. Han efterträddes i november 1906 av Tore Fredrik Vibling och när denne flyttade till Trädet vid halvårsskiftet 1930 övertogs chefskapet av E G S Holmberg. Därefter ansvarade följande järnvägsanställda för posten i Månsarp:

Gustaf David Esaias Sköld (1939-1950), Nils Reinhold Bengtsson (1950-1953), Carl Severin Natanael Nyberg (1953-1957) och Eric Olof Lundquist (1957-1962).

Efter en tids vakans, då stationens framtid debatterades, blev Karl Magnus Mannerby föreståndare den 1 juli 1963 och den 1 augusti 1974 skildes poststationen från järnvägen.

Genomförandet av ett beslut om att poststationen skulle dras in vid detta tillfälle uppsköts "på grund av anförda besvär" som det angavs i poststyrelsens allmänna cirkulär. Indragningen skulle enligt beslut av postdirektionen i östra distriktet i stället äga rum den 1 november 1977. Det blev ett postställe i Månsarp som hade öppet två timmar om eftermiddagen måndagar till fredagar. Detta kunde avvecklas med mars månads utgång 1987.

Poststation 1874-01-01 - 1879-06-30

Sandseryd (i Norrahammars köping)

En av de poststationer som inrättades när postverket övertog ansvaret för kronobrevbäringen i januari 1874 förlades till Åsa i Sandseryd vid postlinjen Jönköping-Unnaryd. Till föreståndare antogs bergsmannen A J Nilsson med 40 kronor i årsarvode. Han skrev den 5 september 1874 till poststyrelsen och begärde att få sluta på grund av för låg ersättning. Landskansliet uppgav på förfrågan att poststationen inte kunde dras in "utan att olägenheter för tjänstebrevens fortskaffande därav skulle föränledas" och poststyrelsen gick med på att lönen höjdes till 100 kronor om året från och med 1875.

Det blev ändå inte så länge som Nilsson hade nytta av det beslutet. När lantbrevbäring introducerades i länet blev Sandseryd en av de många poststationer som fick stryka på foten. Landskansliet skrev nämligen som ett förslag den 30 december 1878 bl a att stationerna i Sandseryd, Angerdshestra och Stengårdshult på linjen Jönköping-Bredaryd skulle dras in. Den ersättande lantbrevbäraren skulle göra bostadsbesök hos prästen vid kyrkan. Hos skolläraren Kindgren skulle han utväxla den post som inte kunde lämnas till eller tas emot från personer utmed lantbrevbärarens färdväg. Precis så blev det inte, men den 30 juni 1879 drogs poststationen i alla fall in.

Konstigt nog nöjde man sig under lång tid. En kraftyttring kom emellertid vid en extra kommunalstämma på nyårsaftonen 1894. Då valdes kyrkoherden S E Hagberg och skolläraren J F Jonsson att hos poststyrelsen begära att en poststation åtminstone på försök skulle få inrättas i Sandseryd. Förgäves hade men hoppats på att få frågan om god postservice löst i samband med en framställning 1888 om inrättande av en poststation i Norrahammar. Vid utredningen var ett av alternativen ifrågasatt flyttning av poststationen i Månsarp till Norrahammar.

Hagberg och Jonsson vilade inte länge efter kommunalstämman. Redan den 4 januari 1895 daterade de sitt brev till poststyrelsen, vari de framhöll att de var hänvisade till Jönköpings postkontor för att uträtta sina postärenden. Det låg i den gamla östra stadsdelen, medan Sandseryd låg väster om staden och församlingens kyrka nio kilometer från postkontoret.

Under remissbehandlingen anförde postmästare Johan Albert Olsson i Jönköping att breven till och från Sandseryd var få och att portot för bokförda tjänsteförsändelser från pastorsämbetet i Sandseryd uppgick till fem å sex kronor om året. Någon vilja att inrätta en poststation visade inte Olsson och postinspektören anförde i sitt svar till styrelsen att han inte kunde tillstyrka framställningen. Han framhöll att sockenborna inte hade stort mer än tre kilometer till poststationerna i Hovslätt och Månsarp samt att invånarantalet i Sandseryds socken var så lågt som 850. Därmed grusades förhoppningarna.

Det slutliga avslaget kom vid poststyrelsens sammanträde den 22 januari 1895, blott tre veckor efter att frågan behandlats av Sandseryds kommunalstämma.

Avslag blev det också på en framställning den 9 februari 1900 om lantbrevbäring tre gånger i veckan mellan Jönköpings postkontor och Sandseryd. Postmästare Olsson framhöll visserligen denna gång i sitt svar till poststyrelsen "att lantbrevbäring lämpligast borde anordnas mellan Hovslätt och Sandseryd". Även om han fick medhåll på den punkten av kronolänsmannen ansåg poststyrelsen vid föredragning den 6 juli 1900 att ärendet då ej borde föränleda till avseende. I modern tid sörjer en lantbrevbäringslinje från Jönköping för postservice i Sandseryd.

343

BIHANG TILL KUNGL. GENERALPOSTSTYRELSENS CIRKULÄR

1917. A) TAXOR M. M. N:r 115.

Poststation öppnas å nedan angivna dagar under innevarande december månad å följande platser nämligen: Öppnande av poststationer.

- den 10 med benämning **Bogla** i närheten av den vid statsbanelinjen Falköping-Ranten—Nässjö belägna anhaltstationen Bogla inom Jönköpings län;
- » 11 med benämning **Sävedalen** i närheten av den å statsbanelinjen Laxå—Göteborg belägna hållplatsen Sävedalen inom Göteborgs och Bohus län;
- » 15 *dels* i **Enbo** *dels* ock med benämning **Strömsberg** i närheten av den vid järnvägslinjen Tierp—Strömsberg belägna järnvägsstationen Strömsberg, båda inom Uppsala län, och
- » 17 i **Hudene** inom Älfsborgs län.

Priset å s. k. förstadsbrevlådor, vilka tillverkas i två storlekar 400 × 250 × 130 mm. samt 310 × 210 × 120 mm., kommer att, så snart inneliggande förråd tagit slut, tills vidare utgöra fem kronor 40 öre per styck. Brevlådorna rekvireras såsom förut från postmästaren Malmö 1. Priset å s. k. förstadsbrevlådor.

YNGRE LANTPOSTSTATIONER

Poststation 1917-12-10 —1960-06-30

Bogla (i Rogberga socken)

Frågan om en poststation i Bogla fördes på tal i början av år 1916 men avfärdades då med en hänvisning till att lösväskbefordran kunde anordnas mellan Rogberga kommun och poststationen i Tenhult. Det nedslående svaret följdes av ett brev den 10 juni 1916 med kyrkoherden S E Hagberg som talesman för socknen.

Man begärde nu daglig postgång på en linje från Tenhult över Mjälaryd, Åkerby, Turba fabrik, Målen, Knivshult, Västansjö, Riddersberg, Rogberga kyrka, Åkarp, Hyitan, Bogla och Klevarp.

När postdirektören i östra distriktet besökte orten fann han att den lämpligaste lösningen vore att inrätta en poststation vid Bogla anhaltsstation. I postdirektionens framställning till poststyrelsen den 24 oktober 1917 finner man bland annat följande:

"Möjligen skulle det ha varit ännu lämpligare om poststationen kunnat förläggas vid Rogberga kyrka, men detta kan icke ske, enär folkskolläraren å platsen, vilken vore den ende lämplige som poststationsföreståndare, förklarade sig icke kunna åtaga sig bestyret med en poststations skötande".

Eftersom det inte fanns någon särskild föreståndare för Bogla anhaltsstation kunde den planerade poststationen inte förenas med järnvägen. På postdirektionens förslag beslöt poststyrelsen att anställa handlanden Karl Viktorinus Gustavsson från Bäckanäs som föreståndare mot 240 kronor i årsarvode.

Poststationen öppnades den 10 december 1917. Efter Gustavssons död i maj 1930 övertogs befattningen av hans änka Emy A O Gustavsson. Hon avlöstes 1942 av Gunhild D E Andersson, sedermera med namnet Davidsson. Åtta år senare tog Asta Ingeborg Davidsson över. Hon fick med efternamnet Hellqvist uppleva poststationens indragning med juni månads utgång 1960.

Poststation 1889-01-01 - 1961-09-30

Svartorp (i Svarttorps socken)

Svartorp var en av de församlingar i Jönköpings län som inte bedömdes ha behov av en egen poststation, när kronobrevbäringen övertogs av postverket. Invånarna hade dittills fått posten i sockenväska som expedierades av postkontoret i Jönköping. Nu blev det en lindring från 1874 års ingång såtillvida, att de som så önskade kunde hämta sin post i Rönjane kronolänsmansboställe. Där hade länsman P E Rendahl utsetts till föreståndare för den då inrättade poststationen med namnet Lekeryd.

Detta var inte tillräckligt god service i längden för sockenborna, men det skulle dröja nära 14 år innan man kom med en kraftfull begäran om att få en egen poststation i Svartorps socken (som på den tiden stavades med ett t). Vid den ordinarie kommunalstämma i sockenstugan den 28 december 1887 utsågs den kunglige sekreteraren Hj Leijonmark på Strömsholm att tillsammans med lantbrukaren A J Johansson på Djuvarp och stämmans ordförande S A Larsson att göra en ansökan till poststyrelsen.

I ansökan tryckte man på *"att alla socknar häromkring, som ej hava järnvägsstation inom socknen, hava egen postanstalt, såsom Jersnäs, Lekeryd, Hakarp, Skärstad, Haurida, Vireda, Lommaryd m fl, bland vilka de flesta hava ungefär samma invånareantal som Svartorp, utom Haurida som förlidet år blott hade 484 personer, då Svartorp hade 1155"*.

Det var mycket vanligt att församlingar som känt sig förfördelade i samband med att kronobrevbäringen upphörde, jämförde det egna befolkningsunderlaget med de i postalt hänseende mera lyckligt lottade socknarna.

Man framhöll också att en befintlig postlinje löpte längs *"landsvägen mitt igenom socknen, vid vilken ligger socknens skolhus, där fyra häradsvägar sammanträffa i socknens mest centrala punkt"*.

Inte oväntat motsatte sig under remissbehandlingen poststationsföreståndaren och länsman Rendahl tanken på en poststation i Svartorp. Denne påpekade emellertid att hans förslag vid kronobrevbäringens upphörande om en poststation i vardera socknen hade förkastats bl a därför att länsmanstället Rönjane var beläget i medelpunkten av båda socknarna och kunde duga som gemensam poststation för dem. Han redovisade också litet hur vissa postärenden klarades av:

"För avgående post anlitar allmänheten lika mycket postanstalterna i Jönköping och Forserum som härvarande station i sammanhang med torgbesök och andra resor till förstnämnda platser, varigenom postuppbörden för enskild korrespondens i allmänhet varit lägre än för tjänsteförsändelser".

Sammanfattningsvis ansåg han att frimärksförsäljningen vid Lekeryds poststation varit för låg för att motivera två poststationer samt tillade, att det faktum

"att Jersnäs och Barkeryds församlingar erhållit poststationer beror på deras avskilda belägenhet och nödvändigheten att på detta sätt dit kunna befordra tjänsteförsändelser. Vad bekvämligheten med den inom Hakarps församling till Huskvarna förlagda poststationen beträffar, så är denna icke alls bättre än Lekeryds poststation för Svartorps socken och för övrigt har icke heller alla församlingar poststationer inom sina områden, ibland vilka jag torde få nämna några i den närmaste omgivningen belägna socknar såsom Öggestorp, som hämtar post vid Tenhult, Ljungarums, Barnarps och Jerstorps socknar, vilka utväxla post i Jönköping eller Gränna - vilket blott påpekas för att bevisa obefogenheten av uppgiften att Svartorps socken är vanlottad".

Länsmännens ord vägde ofta tungt men ärendet komplicerades av synpunkter vid en extra kommunalstämma med Lekeryds församling i sockenstugan den 5 februari 1888. Länsman Rendahl var närvarande och motsatte sig en föreslagen flyttning av poststationen från hans boställe till skolhuset vid Lekeryds kyrka. Detta avhöll inte flertalet från att rösta för flyttning och i protokollet antecknades, att han reserverade sig mot kommunalstämmans beslut att utse två personer som skulle insända ansökan till poststyrelsen. I reservationen instämde tre personer, nämligen Magnus Månsson och P J Svensson i Vireda samt Carl Fogelström i Lekeryd. Sedan reservationen hade satts upp skriftligen, tillfogade ytterligare tio personer sina namn. Protokollet jämte reservationen upplästes i Lekeryds kyrka söndagen den 12 februari 1888 av pastor G Linnell.

Framställningen om att flytta poststationen omfattade fyra foliosidor. Den redovisas i avsnittet om Lekeryd. Vid den i Svartorp föreslagna poststationen erbjöd sig skolläraren P J Jonson att bli föreståndare. Postmästare J A Olsson i Jönköping vitsordade att länsman Rendahl *"på ett utmärkt sätt handhar poststationen"* men framhöll *"att det föreslagna skolhuset, beläget vid kyrkan, där trenne vägar mötas och till vilket bud från socknens olika delar ofta och lätt kunna erhållas med skolbarn och kyrkobesökande, bör anses lämpligare beläget än länsmansbostället"*. Efter en intressant analys kunde J A Olsson åberopa det faktum att föreslagen omorganisation inte skulle medföra ökade kostnader för postverket *"och icke nämnvärd olägenhet för kronolänsmannen, men däremot säkerligen föranleda ökad korrespondens och ett livligare anlåtande av postsparbanken, alldenstund allmogen inom dessa socknar är välbärgad"*.

Den väntat uteblivna kostnadsökningen hängde samman med att kronolänsmannen åtnjöt 150 kronor i årsarvode från postverket, medan de föreslagna poststationsföreståndarna vid Svartorps och Lekeryds kyrkor hade förklarat sig åtnöjas med 75 kronor vardera. Någon ny postlinje behövde inte inrättas. Landskansliet i Jönköping motsatte sig inte omorganisationen och poststyrelsen beslöt den 13 november 1888 att den skulle genomföras med 1889 års ingång.

P J Jonsson hade knappt varit föreståndare för poststationen i Svartorp i nio månader förrän han skrev till poststyrelsen att han vid erbjudandet inte varit medveten om att arbetet med posten skulle kräva så mycket tid. Han begärde

att få lönen höjd till 150 kronor från och med 1890 med tillägget "annars varder härmed kontraktet av den 13 november 1888 uppsagt".

Poststyrelsen lät nu fråga på landskansliet efter en lämplig ersättare. Den ende lämplige ansågs vara handlanden Frans Oskar Arvidsson som erbjöd sig att ta jobbet för 100 kronor om året. Ett kontrakt tecknades med honom trots att den nu ångerfulle skolläraren P J Jonsson i ett brev den 26 december 1889 för poststyrelsen påtalade att Arvidsson ännu på länge inte var fri från borgenärers krav efter en konkurs 1886. Slutraderna i detta brev fick följande lydelse:

"Dessutom är det boskillnad mellan honom och hans hustru. Den handel han nu förestår är icke egen utan en firmas i Jönköping. Till postrum ämnar han använda det lilla kontor, som är beläget innanför handelsbutiken. Upptaget som det är av sirupsfat, garnbuntar, tapetrullar mm, är det alldeles oförklarligt hur man där skall kunna på ett tillfredsställande sätt sköta den viktiga posten".

Men Svartorpsborna tycktes inte komma med några skriftliga klagomål mot Arvidsson som fick överta poststationen. Han lyckades efter en tid få sitt årsarvode höjt till 150 kronor och år 1895 till 250 kronor. Poststationen hade under mellantiden överförts till Nässjö förvaltningsområde, vars chef Viktor Fagrell vitsordade att Arvidsson skötte "poststationen väl och torde det möta svårighet att i hans ställe finna en fullt lämplig ersättare".

I juni 1907 övertogs poststationen av handelsbokhållaren Arvid Hjalmar Arvidsson och från 1911 års ingång av målaren Gustaf Edvard Wigell. Därefter ansvarade följande personer för poststationen intill dess utbyte mot lantbrevbäring den 1 oktober 1961: hemmansägaren Simon Sven Carl Gustafsson (1925-1934), fröken Astrid Lydia Josefina Gustavsson (1934-1935), fröken Märta Gunborg Linnéa Krantz (1935-1941), telefonisten Ingrid Sofia Davidsson (1941-1943) samt Ingegerd Adolfsson (1943-1961).

109, II.					
Tenhult—Svartorp.					
(Från den 1 april 1905.)					
M. T. O. F. L.	—	8,30		Tenhults poststation	M. T. O. F. L. 2,30 —
M. T. O. F. L.	10,0	10,15	1,1	Öggestorps kyrka	M. T. O. F. L. 12,45 1,0
			0,3	Lekeryds poststation (vid kyrkan)	
M. T. O. F. L.	11,0	—	0,3	Rönjane	M. T. O. F. L. — 12,0
			1,8	Svartorps poststation (vid kyrkan)	

FÖRENADE POSTSTATIONER

Förenad poststation 1864-12-01 - 1919-01-31
Ej förenad 1919-02-01 - 1947-02-28
Postexpedition 1947-03-01 - 1977-06-30
(Lokal)postkontor 1977-07-01 -

Tenhult (i Norrahammars köping)

Som snart sagt de flesta förenade post- och järnvägsstationer inrättades också den i Tenhult utan dramatik. Den "föddes" helt stilla den 1 december 1864 när södra stambanan var fullbordad i hela sin sträckning. Även inom järnvägen förekom det rekrytering ur armén. Den 1 oktober 1866 blev sålunda löjtnanten Ehrenfried Gyllenskepp stins och därmed också poststationsföreståndare i Tenhult, då knappt 34 år gammal.

Sex år senare övertog J A Pettersson stationen och bytena kom ganska tätt i fortsättningen med A Tullström, Carl Isak Östergren, Per Benedictus Söderlund och Erik Soop som ansvariga för posten innan det nya seklet gjort sin entré. Avlöningsfrågan var naturligtvis väsentlig, en fråga som nästan alltid speglas i bevarade dokument.

Sålunda återopade C I Östergren i ett brev den 9 april 1880 att han fått ökad arbetsinsats genom tillkomsten av den dagliga karrposten mellan Tenhult och Lindefors. Frågan löstes genom att han fick "en särskild ersättning av fem kronor i månaden, att utgå så länge hans nuvarande bestyr med karrposten Tenhult-Ödestugu-Lindefors fortfarande ägde rum".

Östergren tyckte emellertid i ett nytt brev den 17 november 1880, att "detta honorarium icke i någon rimlig mån svarar mot det ansvar eller besvär, som därmed är förenat, eller det obehag det medför att sedan järnvägens tjänst tilländalupit ytterligare behöva tillsätta 3/4 å 1 timme varje natt för postens expedierande". Poststyrelsen medgav att månadstillägget fick öka från 5 till 15 kronor "så länge nuvarande förhållanden fortgår". Det var vanligt att lösa problem med provisorier under den expanderande järnvägsepoken. Halmstads-banan, som var i blickpunkten i detta fall, blev i sin helhet färdig även för posttrafik fram till Nässjö på juldagen 1882.

Svante Johansson blev det nya seklets förste stins och poststationsföreståndare i Tenhult. Han tillsattes formellt den 1 september 1900 men hade vikarierat sedan företrädaren Erik Soop slutat. Under nästa vakans ansvarade förste stationsskrivaren P A Borg för rörelsen tills Ernst Emil Lagerholm tillsat-

tes den 1 oktober 1902. Med honom följde en stabil period och som sista järnvägsman med ansvar för posten i Tenhult finner vi Simon Ludvig Valfrid Johnson (1914-1919). Posten skildes från järnvägen i februari 1919 och snickaren Axel Svensson anställdes som föreståndare efter en månads mellanspel med en kvinnlig vikarie.

Anna Bertha Ohlsson tog över den 1 oktober 1933, sedan poststyrelsen inför Axel Svenssons entledigande av åldersskäl beslutat att inte återföreña posten med järnvägen. Hon fick uppleva statushöjning till postexpedition den 1 mars 1947 och fick den föga postliknande titeln stationsmästare. År 1953 följdes hon av Agnes Hultgren, som i sin tur lämnade över till Arne Hansson. Han var chef för posten i Tenhult 1964-1988. Sedan tog Ulla-Britt Norrby över ansvaret för service till de ca 1500 hushåll som betjänas över disk eller genom de båda lantbrevbäringslinjerna till Ulvsån resp Ödestugu.

110.							
Vireda—Svartorp—Tenhult.							
(Från den 1 juni 1894.)							
M. F.	—	10,0	0,9	Vireda poststation (skolhus)	T. L.	2,45	—
M. F.	11,0	11,15	0,7	Haurida poststation	T. L.	1,30	1,45
M. F.	12,0	12,0	0,6	Högstorps skjutstation	T. L.	12,45	12,45
M. F.	12,45	1,0	0,3	Svartorps poststation (vid kyrkan)	T. L.	11,45	12,0
M. F.	1,30	1,45	0,2	Rönjane läsningsboställe	T. L.	11,0	11,15
M. F.	2,0	2,15		Lekeryds poststation (vid kyrkan)	T. L.	10,30	10,45
			1,1	Öggestorps kyrka			
M. F.	3,45	—	3,8	Tenhults poststation	T. L.	—	9,0

Förenad poststation 1877-04-01 - 1926-03-31
Ej förenad 1926-04-01 - 1948-02-29
Postexpedition 1948-03-01 - 1977-06-30
(Lokal)postkontor 1977-07-01 -

Bankeryd (i Bankeryds socken)

Det skulle gå halvannat decennium efter att järnvägen mellan Falköping och Jönköping togs i bruk för allmän trafik innan en förenad post- och järnvägsstation inrättades i Bankeryd. Förseningen berodde på att det inte fanns något stationshus i Bankeryd. Postinspektionen i västra distriktet skrev följande till poststyrelsen den 24 januari 1877.

"Hos Kungl. Generalpoststyrelsen får postinspektionen härmed vördsamast hemställa om inrättande vid den nyligen för allmän trafik upplåtta järnvägsstationen Bankeryd, belägen vid södra stambanan mellan Jönköping och Habo på ett avstånd från Jönköping av en mil och från Habo av 0,8 mil, av en poststation, att skötas av järnvägsstationsföreståndaren med årligt arvode av 180 kronor".

Sedan styrelsen för Statens järnvägstrafik meddelat att det inte fanns något hinder, öppnades poststationen med namnet Bankeryd den 1 april 1877. Föreståndaren Carl Magnus Carlson blev kvar ända till pensioneringen 1909, då han efterträddes av Per Johan Gustafsson. När denne avgick den 1 juli 1920, 65 år gammal, blev Johan August Stjerna den tredje av SJ:s stationsmästare i Bankeryd som svarade för postgöromålen.

Detta varade nu inte så länge för hans del, eftersom trafiken hade ökat så mycket att det i längden inte gick att ha post och järnväg förenade. Järnvägsstyrelsen skrev den 7 december 1925 till poststyrelsen och sade upp föreningen. Postdirektionen i östra distriktet slöt avtal med Fredrik S M Ekdahl om att sköta poststationen i en separat lokal från och med april 1926. Han var då 38 år och hade varit poststationsföreståndare i Allerum under två år. Den 1 april 1930 efterträddes han av den fem år yngre Inge Ekdahl. Denne kunde 18 år senare glädja sig åt att poststationen statushöjdes till en postexpedition. Därmed fick han titeln stationsmästare den 1 mars 1948. Ulla Lundberg tog över chefsjobbet 1958, fick titeln postmästare 1977 och lämnade tio år senare över postkontoret till Ulf Eriksson med ansvar för service till mer än 3000 hushåll.

I Bankeryds tätort inrättades s k stadsbrevbäring på hösten 1970, sedan kommunen låtit sätta upp gatuskyltar och fastighetsägarna husnummer för att underlätta postutdelningen. I anslutning härtill flyttade posten in i det nya kommunalhuset. Det var i detta sammanhang som posten i Trånghalla namnändrades till Jönköping 10, ett namn som efter knappt tio år skulle bytas ut mot Bankeryd 2. Det "ledigblivna" talet 10 kom därefter att användas för en annan postanstalt, nämligen det postställe som tidigare använt en datumstämpel med gravyren JÖNKÖPING 1 ODENSJÖ.

Postombudet Ebbarsby

I närheten av anhaltsstationen Ebbarsby bodde ett antal familjer som i en framställning till postdirektionen i februari 1930 försökte få bättre service. Deras förslag gick ut på att en postväska skulle expedieras från Bankeryd. Handlanden Martin Söderqvist erbjöd sig att ansvara för en sådan väska. Postmästare K Björlingson i Jönköping förordade bifall men postdirektionen ansåg inte att framställningen borde föranleda någon åtgärd "enär Ebbarp ligger förhållandevis nära Bankeryd, där sökandena utan alltför stor olägenhet torde kunna hämta sin post".

I oktober 1931 försökte ebbarsborna på nytt, nu med ett brev direkt till poststyrelsen. Som ett nytt argument tillfördes det faktum att kommunalordföranden var bosatt i Eket, som skulle beröras av post till Ebbarsby. Postdirektionen ändrade sin uppfattning och skrev bl a följande:

"Då sökandena fortfarande icke önska få sin post med lantbrevbäraren å linjen Bankeryd-Skirebo-Bankeryd, såsom postdirektionen tidigare och nu ifrågasatt, anser sig postdirektionen numera böra tillstyrka inrättande av en stationär lantbrevbäring vid Ebbarsby".

Efter poststyrelsens beslut inrättades den stationära lantbrevbäringen den 1 februari 1932. Postombud blev snart nog den nya beteckningen för stationära lantbrevbärare.

Martin Söderqvist avtalsanställdes och kom att fungera som postombud så länge verksamheten fortgick eller till augusti månads utgång 1965. Den åkande lantbrevbäringen hade då hunnit bli så effektiv med ökade befohgheter att den utan svårighet kunde överta postombudets uppgifter. Söderqvist fick ersättning för sitt arbete enligt de grunder som kom att gälla för postombud, när detta nya slag av postanordning hunnit prövas.

När lantbrevbäringen Bankeryd-Skirebo kunde "svälja" postombudets verksamhet fick Söderqvist vid sin avgång en s k tilläggsersättning på 2000 kronor. I den datumstämpel som han använde under den aktiva tiden fanns gravyren BANKERYD POB 1. Det är inte klarlagt vilken dag han började använda stämpeln.

Lantbrevbäringen i Bankeryd

Med 1907 års ingång inrättades den första lantbrevbäringen från Bankeryds poststation. Frågan hade tagits upp vid den ordinarie kommunalstämman den 30 mars 1906. Efter utredning beslöt poststyrelsen att godkänna ett förslagskontrakt med kyrkväktaren Oskar Andersson i Mostugan. Han gick tre gånger i veckan på den omkring 11 km långa ringlinjen Bankeryds poststation - prästgården - Printseryd -Granshult - Skinnkärr - Bod (skolhuset) - Klerebo - Klerefors -Salefors - Aledal - Horstorp - poststationen. Till en början fick han en krona per tur. Linjen överläts i mars 1908 till hemmansägaren Per August Nydén i Gustafsborg.

Järnvägspoststation 1894-11-12 - 1919-09-30
Ej förenad 1919-10-01 - 1923-06-30
Postexpedition 1923-07-01 - 1977-06-30
(Lokal)postkontor 1977-07-01

Norrahammar (köping)

Det var först när järnvägen öppnades för allmän trafik den 12 november 1894 som en poststation inrättades i Norrahammar. En begäran hade emellertid gjorts av Norrahammars bruk den 5 januari 1888 att få flytta Månsarps poststation till Norrahammar, men postmästare J A Olsson i Jönköping hade avstyrkt detta. Efter en omfattande remissomgång beslöt poststyrelsen den 7 augusti 1888 att brukets framställning inte skulle föranleda vidare åtgärd. Man fick alltså vänta mer än sex år på att få lokal betjäning genom posten.

Stinsen Gustaf Albin Nilsson blev föreståndare för den förenade post- och järnvägsstationen, följd av Gustaf Emanuel Eiserman under en vakansperiod 1909. Därefter ansvarade följande järnvägsanställda för posten i Norrahammar: Anders Sixten Johansson (1909-1916) och Johannes Schönberg (1916-1919).

Den ökade trafiken ledde till skilsmässa mellan post och järnväg den 1 oktober 1919, då Beda Albertina Lindström blev ny föreståndare. Hon fick uppleva att poststationen höjdes till postexpedition den 1 juli 1923 och fick då titeln stationsmästare. Hon lämnade över till Oskar Sandberg 1938 och därefter har följande personer varit postchefer i Norrahammar: Karl Engquist (1940-1945), Gösta Lundberg (1945-1948), Bertil Hedström (1948-1962) och Evert Gustafsson (1962-1983).

Den 1 augusti 1983 tog Karl-Erik Ingemansson över ansvaret, vilket omfattar service till omkring 4000 hushåll inklusive dem i Taberg, vars postutdelning utgår från Norrahammar. Därifrån utgår också en lantbrevbäring till Angerdshestra.

Järnvägspoststation 1894-11-12 - 1947-02-28
 Postexpedition 1947-03-01 - 1977-06-30
 Namn Taberg 1961-01-01 -
 (Lokal)postkontor 1977-07-01 -

Smålands Taberg (i Månsarps socken)

Stinsen Carl I Michanek fick ansvaret för den förenade poststationen med namnet Smålands Taberg från starten den 12 november 1894. Han följdes i december 1901 av Allan Schele och i november 1909 tog Sven Lindström över. Dennes död i januari 1912 följdes av vakans till april 1912, då John A Andersson blev föreståndare. Därefter ansvarade följande järnvägsmän för poststationen till dess den skildes från järnvägen: Oskar Alfred Kleberg (1916-1923), Gunnar Abrahamsson (1923-1924 under vakans), Carl I E Wetter (1924-1942) och Holger Andersson (1942-1947).

Vid skilsmässan från järnvägen höjdes poststationens status till postexpedition. Holger Andersson (senare med namnet Sollerby) fick titeln stationsmästare och var kvar till pensioneringen den 30 september 1978. Han fick vara med om att prefixet "Smålands" slopades och med 1961 års ingång blev postexpeditionens namn endast Taberg. Efter ett halvårs vakans övertog den 1 mars 1979 Elsa Sollerby postkontoret (som det kallades med ny terminologi från 1977). Den 1 augusti 1984 blev Louise Gustafsson postmästare i Taberg.

Jönköping—Bredaryd. (Från den 2 juni 1894.)			
O. L.	—	10,0	1,4
O. L.	11,45	12,0	2,0
O. L.	3,0	3,15	1,1
O. L.	4,45	5,0	2,0
O. L.	8,0	8,15	1,3
O. L.	9,10	9,10	1,2
O. L.	10,0	10,15	1,2
O. L.	11,45	12,0	1,3
Th. S.	1,45	—	10,3
Smålands Taberg—Bredaryd. (Från den 1 juni 1895.)			
O. L.	—	12,0	2,0
O. L.	3,0	3,15	1,1
O. L.	4,45	5,0	2,0
O. L.	8,0	8,15	1,3
O. L.	9,10	9,10	1,2
O. L.	10,0	10,15	1,2
O. L.	11,45	12,0	1,3
Th. S.	1,45	—	8,9

Postrån

Postrån blev så vanliga under 1800-talet att de väckte allmän uppmärksamhet. På avstånd observerade den svenske postdirektören i Hamburg Johan Carl Hellberg dem. Han hade tät kontakt med hemlandet och läste flitigt tidningar. Själv gav han ut tidskriften "Arkiv i Postväsendet" och skrev bl a följande i oktobernumret 1859:

"I stället för att avtaga synas poströverierna och försöken därtill inom Sverige så fruktansvärt tillväxa i antal, att man knappast längre kan kalla dessa företeelser sporadiska".

Postdirektören föreslog olika sätt att stävja brottsligheten och skydda posttransporterna. Något av hans idéer togs till vara. Bland annat förstärktes skyddsanordningarna på postkärorna.

De svenska postiljonerna var beväpnade med pistoler och under en period även med sablar. Enligt ett kungligt brev i december 1839 fick pistolen begagnas, när det var oundgängligen nödvändigt för att försvara postiljonen och den medföljande posten.

Beväpningen moderniserades senare och allt eftersom pistolerna blev obrukbara, fick postiljonerna revolverar. Vid varje resa laddades revolvern med sex patroner för att få sitt magasin tömt efter postiljonens återkomst. Om någon patron saknades, måste postiljonen redogöra för orsaken. År 1875 framhöll Postens ledning att postiljonen "varken av övermod eller rädsla" fick använda vapnet i otid.

Många rånförsök lyckades. Ibland kom brottslingarna över stora belopp. I de flesta fall blev rånarna fast genom att traktens befolkning visade sig vaksam. Straffen blev hårda för de gripna och inte sällan fick rånare plikta med livet.

Det fick bland andra Jonas Johansson Falk efter ett rån vid Broholm i augusti 1854 tillsammans med Anders Andersson Frid. Denne fick livstids fängelse men släpptes fri efter drygt 30 år.

De genomförde sitt rån vid det s k Postledet på den gamla landsvägen, den s k Eriksgateleden. Utslaget av Göta Hovrätt, som fått sig domen underställd för prövning, säger att Falk och Frid hade undergått rannsaking vid Vartofta häradsrätt i Slättängs tingslag för att "de natten till den 23 augusti 1854 å vägen emellan Broholms bro och Sibbarps postgård ihjälskjutit postiljonen A M Nilssén och rövat den av honom då förda ordinarie posten från Jönköping".

Häradsrätten hade den 22 december 1854 "dömt Frid och Falk att för mord och poströveri, var för sig mista livet genom halshuggning". Vid hovrättens prövning fastställdes domen med besvärshänvisning till Kungl.Maj:t "sist före klockan tolv å fyratofemte dagen från därav erhållen del". Denna möjlighet hjälpte inte de dömda, men Frid fick efter nådeansökan dödsdomen förvandlad till livstids straffarbete. Falk tilläts inte begära nåd.

Ur rättegångsprotokollet kan man inhämta att postiljonen A M Nilssén på färd med posten från Jönköping, avsedd för Skövde och Mariestad, hade träffats av ett skott vid en grind på vägen mellan Broholms bro och Sibbarps postgård. Han hade därefter liksom skjutskarlen, drängen Sven Larsson i Håknarp blivit överfallen av två personer. Dessa hade misshandlat Nilssén ytterligare och slagit Sven Larsson hårt i huvudet samt kört därifrån med åkdonet och hästen, vilka senare återfunnits på landsvägen nära Västra Kärrs gästgivaregård, dock utan de postväskor som funnits på åkdonet.

Postiljonen hade efter att Sven Larsson slagit larm blivit förd till lasarettet i Jönköping, där han avled den 8 september på grund av skadorna. Obduktionsprotokollet visade bland annat "å ryggen mitt emellan skulderbladen, motsvarande tredje och fjärde bröstkotorna, ett sår, nästan cirkelrunt av två tums diameter, i vars botten känts lösa bitar av ryggraden". Obducenten hade funnit "dels förladdning, förmodligen av gråpapper, dels större och mindre bitar av blyhagel" och förklarat "att han ansåg Nilssén avlidit genom de omedelbara följderna av det honom träffade skott, men att skadan å huvudet icke varit av sådan betydelse, att den till dödliga utgången i någon mån bidragit".

De två rånarna hade efter det de lämnat hästen och åkdonet stannat till på Gylgeredsmon vid Nykyrke för att undersöka bytet, sammanlagt ca 2000 riksdaler banko. De ämnade sig nu till Stockholm och använde en del av bytet för några inköp i Hjo, däribland ett par stövlar. De övertalade ett par fiskare att för två riksdaler ro dem över Vättern till Borghamn, varifrån de begav sig till Motala och tog kanalbåten "Erik Nordewall" till Stockholm.

Dagarna närmast efter överfallet ägnas stort utrymme i domstolsutslaget, som avslöjar många ruskiga detaljer. Brottslingarna spårades och greps i Stockholm.

Den av hovrätten fastställda domen mot Falk fullföljdes och avrättningen ägde rum på den ödsliga Svedmon. Där mötte stora skaror av ortens befolkning upp och lär enligt traditionen fått höra den dömde yttra: "Här ser I, go vänner, att syndens lön är döden. Men Guds gåva är det eviga livet".

Jonas Johansson Falk begravdes på Svedmon, där ett kors finns rest över honom.